

Blic
Žena

LEGENDE

KAD SU ŽENSKINJE POSTALE GRAĐANKE

Prvih sto godina borbe za prava žena u Srbiji predmet je izložbe čiji smo naziv pozajmili za naslov ovog teksta

Dan žena je dobar povod da se podsetimo kako su se žene u istoriji naše države borile za svoja prava i osvajale slobodu. Otišli smo u Veliku galeriju Doma Vojske Srbije na izložbu „Kad su ženskinje postale građanke“ (do 17. marta) i na jedinstven način čitali istoriju ženske emancipacije. Gordana Stanišić, autorka izložbe i muzejski savetnik Narodnog muzeja u Beogradu, odabrala je 54 dela srpskih autora i autorki iz zbirke crteža i grafika nacionalnog muzeja. Dok nas je vodila kroz galeriju moćnih srpskih žena, podsetila nas je da je talas promena pokrenuo Sretenjski ustav iz 1835.

Kroz skice, crteže i grafike predstavljeni su različiti ženski identiteti, od supruge srpskih vladara do modernih anonimnih građanki. Na tim delima žene nisu samo pasivni modeli, one su žene sa stavom, bolničarke, žene sa fronta...

Pravi je trenutak da spomenemo Nataliju Obrenović, pokroviteljku prve srednje, Više ženske škole u Beogradu, Minu Karadžić Vukomanović, slikarku i prevodioca, Katarinu Ivanović, umetnicu i prvu ženu akademika u Srbiji, Jelisuvetu Načić, arhitektu... Ima ih još mnogo, i u istoriji i u galeriji. Pred vama je šest markantnih dela. Gledajte i sa njih čitajte svedočanstva o stogodišnjem ženskom vojevanju. •

ZORICA ANTONIJEVIĆ

Kneginja Persida Karadorđević, Uroš Knežević (1811–1876)

Poznato je da je kneginja Persida imala veliki uticaj na reforme koje je sprovodio njen muž knez Aleksandar. Na taj način je i sama učestvovala u političkom životu. Pogledajte je na ovoj slici, raskošno obučena po poslednjoj zapadnoj modi. Ovo je važno svedočanstvo ako znamo da je tek hatišerifom iz 1830. ženi dozvoljeno da sa lica skine maramu, a sa tela feredžu. Ona ni posle toga nije imala svu slobodu. Na primer, nije imala pravo da jede za stolom sa ostalim članovima porodice, dužnost joj je bila da dvori domaćina i goste. Čak je i kneginja Ljubica, supruga kneza Miloša, tu slobodnu dobila tek 1834.

Žena svira klavir, Ljubomir Ivanović (1882–1945)

U Srbiji 19. veka bilo je veoma malo školovanih žena. Ženska deca mogla su da idu u mešovitu školu samo dve godine, a potom da nauče „lepo ponašanje, ručne radove, pevanje“. Međutim, žena u prvim decenijama 20. veka postaje intelektualka čak i u svom domu. Baš tako je predstavljena i ova žena sa slike iz 1938. Tih godina je sve više obrazovanih žena, one se udružuju, organizuju razne kurseve, promocije kulture, sve ih je više i na javnoj umetničkoj sceni, a angažuju se i u humanitarnim akcijama u ratu.

Dom učenika u Krunskoj, Beta Vukanović (1872–1972)

Uživajte u ovoj jedinstvenoj karikaturi! Beta Vukanović dala je značajan doprinos razvoju srpske karikature i njenom utemeljenju. Najčešće teme njenih karikatura bile su ličnosti iz kulturnog, društvenog i političkog života, elite tog vremena. Njeni radovi su čista satira sa simpatijom. Ova ljupka hroničarka zabeležila je mnoge uticajne i ugledne ličnosti, atmosferu Beograda, balova i otmenih prijemaa, princeza u večernjim toaletama, ali i obične građanke kojima su javna druženja značila mnogo više od samog plesa. Beta je bila žena krhke građe, ali britke kičice.

Crteži i grafike iz zbirke NARODNOG MUZEJA u Beogradu sa izložbe KAD SU ŽENSKINJE POSTALE GRAĐANKE

Blic
Žena

LEGENDE

Žena i muškarac bez očiju, Emanuel Muanović (1886–1944)

Pred vama je čista metafora iz 1918. Ovo je vreme prave revolucije. Ženski ilustrovani časopisi promovisu ženu van kuće, tzv. novu ženu – studentkinju, radnicu, službenicu, lekarku, nastavnicu, književnicu... Žene su već uveliko načinile prvi korak ka seksualnim slobodama, liberalizovale prava na samoopredeljenje, otkrile svoja tela. Kratke suknje i kratke frizure i minimalistički dizajnirane kape umesto šešira s perjem bili su atributi te nove žene.

Devojka i mladić u zagrljaju, Nadežda Petrović (1873–1915)

Godine 1896. muškarac i žena su već mogli da razmenjuju nežnost na balovima. Takva okupljanja bila su manifestacija lepote i mode, otmenog ponašanja i kulture, a organizovani su na dvoru, u salonima luksuznih hotela, Oficirskom domu... Ta mesta žene su koristile za promociju svojih stavova i interesovanja. Zanimljivo je da je prvi bal u Beogradu održan 1827, a posle mnogo godina ovaj vid zabave usvojen je u celoj Srbiji kao popularni nacionalni model elitističkog druženja. Novi modni ideal večernih, balskih i dnevnih haljina preuzet je iz Francuske i Engleske, napuštene su žičane konstrukcije krinolina, a to je bio još jedan znak ženskog oslobađanja i emancipacije.

Grupni portret za Ester, Moša Pijade (1890–1957)

U čitavom svetu kraj zlatnih dvadesetih godina 20. veka bio je period modernizacije. Starosna granica za evropske žene koje su ostvarile pravo glasa posle Prvog svetskog rata pomeren je sa 30 na 21 godinu – to je značilo političku jednakost s muškarcima. Čak su i cigarete promovisane kao „baklje slobode“ i pomoćno sredstvo ženske emancipacije – slikarka Zora Petrović je na fotografijama često sa cigaretom. Sve do 1929. izgledalo je kao da će naredna decenija biti nastavak zlatnih dvadesetih. Ali taj optimizam osujetiće događaji koji su najavili Drugi svetski rat.

